

NOKUTs veiledning til fagskolereglement

26. august 2013

Tilbyder må ha et reglement som omfatter utdanningstilbudet. Reglementet skal vise studentenes og tilbyders rettigheter og plikter. Reglementet skal sikre upartisk og rettferdig behandling av studentene. Styret er ansvarlig for fagskoleutdanningen og overfor NOKUT. Reglementet må derfor være forankret i styret. Det innebærer at reglementet og reglementsendringer vedtas av styret, eller av den styret har gitt en slik fullmakt.

Det må stå i reglementet når det er vedtatt og hvem som har vedtatt det.

I arbeidet med utformingen av et reglement for fagskoleutdanninger må man gjøre seg kjent med:

- Lov om fagskoleutdanning (fagskoleloven)
- Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (NOKUT-forskriften), samt merknadene til kapittel 5
- Forskrift om fagskoleutdanning
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- NOKUTs Retningslinjer for kvalitetssikring og godkjenning etter lov om fagskoleutdanning (NOKUTs retningslinjer)

Utforming og presentasjon av reglementet

Formålet med fagskoleloven er blant annet å bidra til at studenter ved fagskoleutdanninger får tilfredsstillende vilkår. Det får betydning både for hvordan reglementet utformes og hvordan det presenteres.

- Reglementet skal være utformet så presist og oversiktlig som mulig.
 - Søkerne og studentene skal kunne se om de er rett behandlet eller ikke ved å lese reglementet.
 - Studentene skal med enkelhet finne den informasjonen de har behov for i reglementet.
- Reglementet skal være lett tilgjengelig for studenter, søkere og andre.
 - Det er en fordel om reglementet ligger på et intranett eller på Internett.

En vanlig feil i mange reglementer er at det er tilpasset videregående opplæringsnivå. Reglementet må gjenspeile at utdanningen gis på fagskolenivå, til voksne studenter.

Tenk igjennom hva som skal inngå i reglementet, og hva som bør inngå i annen informasjon til studentene. Ordensregler kan utelates fra reglementet hvis brudd på disse ikke kan medføre disiplinære sanksjoner. Alle forhold knyttet til økonomi og egenbetaling skal utformes i en kontrakt mellom student og tilbyder. Forbrukerombudet har utarbeidet en standardkontrakt og en veiledning for privatskolers kontraktsvilkår. Se: <http://www.forbrukerombudet.no/2012/01/11042043.0>. Tilbyder bestemmer selv hva som er et hensiktsmessig oppsett av reglementet.

Fagskoleloven med forskrifter krever at reglementet dekker følgende forhold:

- Opptakskrav (fagskoleloven § 1 og NOKUT-forskriften kapittel 5 med merknader)
- Eksamen og vitnemål (fagskoleloven § 5)
- Klagebehandling (fagskoleloven § 7)
- Innpassing og fritak (forskrift om fagskoleutdanning § 1)

I tillegg krever loven at disiplinærsaker omfattes av reglementet, dersom dere ønsker å ha bestemmelser om dette (fagskoleloven § 6).

Hvis alle bestemmelser rundt klagebehandling er samlet i en egen del i reglementet, må dere henviser til klagereglementet under de ulike paragrafene som gjelder vedtak studentene kan klage på.

Opptakskrav og vurdering av realkompetanse

Opptakskrav og vurdering av realkompetanse skal utformes i et opptaksreglement. Det er viktig at det kommer klart frem hva som er opptaksgrunnlaget, hvordan søkere vurderes og eventuelt rangeres, hvem som vurderer søkerens realkompetanse og hvem som fatter vedtak om opptak. Eventuell søknadsfrist må også stå i reglementet.

Dere kan enten velge å ha rullerende opptak, eller å rangere søkerne som har søkt innen søknadsfristen. Kriteriene for rangering må være tydelige, faglig relevante og kunne dokumenteres. Dette skal sikre rettferdig behandling av søkerne, samt gi et godt grunnlag for eventuell senere klagebehandling.

Søkere som får avslag har rett til begrunnelse for vedtaket. Begrunnelsen skal gis når vedtaket fattes. Søkere har rett til å klage på vedtak om opptak. Reglementet må derfor inneholde informasjon om klagefrist, hvem klagen skal stiles til, samt hvem som behandler klagen.

Opptaksreglementet bør inneholde en bestemmelse om dokumentasjon, slik at det fremgår klart hva søkere med formell utdanning skal legge ved søknaden, samt hva som kreves av dokumentasjon ved realkompetansevurderinger.

Noen velger å ha en beskrivelse av opptaksprosedyren i reglementet. På denne måten får søkerne all nødvendig informasjon samlet på ett sted.

Det formelle opptakskravet

Det er et krav at fagskoleutdanninger skal bygge på fullført og bestått videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse (fagskoleloven § 1).

I merknadene til NOKUT-forskriften kapittel 5 står det:

”NOKUT, eventuelt godkjent tilbyder, skal vurdere fagskoleutdanningene med sikte på om de ligger på et nivå over videregående opplæring. At et utdanningstilbud bygger på videregående opplæring vil ikke si at samtlige fag i utdanningstilbudet består av, må ligge over høyeste nivå i faget i videregående opplæring. Fag i utdanningstilbud som er en påbygning på tilsvarende fag fra de studieretningene/utdanningsprogram i videregående opplæring som kreves for opptak, skal imidlertid bygge på disse fagene og ligge på et høyere nivå. Utdanninger i fag/fagområde som på videregående opplæringsnivå ender med fag- eller svennebrev eller yrkeskompetanse, skal på fagskolenivå bygge på fag- eller svennebrevet, yrkeskompetansen eller tilsvarende realkompetanse. Fagskoleutdanninger som ikke bygger på, eller er en videreføring av, studieretning/utdanningsprogram i videregående opplæring (utdanninger innen fagområder som ikke er i videregående opplæring) skal i sitt opplegg og gjennomføring bygge på den generelle kompetanse og modenheten disse studentene har fra videregående opplæring.”

Det innebærer blant annet at dersom det for en fagskoleutdanning finnes et tilsvarende utdanningsprogram og/eller fagbrev/svennebrev på videregående skoles nivå, skal det formelle opptakskravet for fagskoleutdanningen være den aktuelle utdanningen på videregående nivå.

Søkere med bakgrunn fra andre utdanningsprogrammer eller søkere som ikke har fullført videregående opplæring kan tas opp på grunnlag av realkompetanse, dersom de på annen måte har tilegnet seg kunnskaper og kompetanse tilsvarende det formelle opptaksgrunnlaget.

Det er ikke anledning til å stille krav om kompetanse/yrkeserfaring utover videregående skole som en del av det formelle opptakskravet. Yrkeserfaring eller annen kompetanse kan imidlertid brukes til rangering av søkere.

Realkompetanse

Søkere som ikke tilfredsstillers det formelle opptakskravet kan tas opp på bakgrunn av realkompetanse.

Realkompetansen må vurderes i forhold til det formelle opptakskravet. Formålet med en realkompetansevurdering er å ta stilling til om en student uten den formelle kompetansen som kreves for opptak, har tilegnet seg de nødvendige forkunnskaper og ferdigheter på annen måte. Hvis det formelle opptakskravet for eksempel er helse- og oppvekstfag fra videregående skole, skal det vurderes om søkeren har skaffet seg tilsvarende kunnskaper og kompetanse på annen måte.

En søkers realkompetanse skal vurderes med utgangspunkt i søkers totale kvalifikasjoner (relevant yrkeserfaring, utdanning, deltakelse i organisasjoner med mer). Bestemmelsene om opptak basert på realkompetansevurdering må si noe konkret om hva slags kvalifikasjoner som anses som relevante for det aktuelle utdanningstilbudet. Det må videre fremgå hvilke faglige krav fra videregående opplæring realkompetansen vurderes opp mot. Bestemmelsene om opptak på bakgrunn av realkompetanse bør være så godt beskrevet i reglementet at en søker forstår om han/hun har mulighet til å få opptak eller ikke.

I realkompetansevurderingen kan det legges inn en test. Testen må være innrettet slik at den tester aktuelle kvalifikasjoner som inngår i det formelle opptakskravet.

Søkere som ønsker å bli realkompetansevurdert må ha en alder som minst er normalalderen for fullført videregående opplæring (19 år).

Opptaksprøve

Det kan være hensiktsmessig med opptaksprøve for opptak ved enkelte utdanningstilbud. Når opptaksprøve benyttes, er det viktig at søkerne på forhånd har informasjon om hvilke kriterier som ligger til grunn for vurdering av opptaksprøven. Dere må også ha retningslinjer for vektning av de ulike kriteriene, slik at søkerne er sikret likebehandling.

Det bør fremgå om opptaksprøven kun benyttes til å prøve om en søker er kvalifisert, eller om den også benyttes til rangering av kvalifiserte søkere.

I de tilfeller NOKUT har godkjent opptaksprøve som en del av kvalifiseringsgrunnlaget, har ordningen vært slik at opptaksprøven skal vurderes av en opptakskomité. Søkeren har ikke kunnet klage på disse komiteenes vurderinger, kun på formelle feil ved opptaket. Søkere som ikke får opptak skal få begrunnelse når vedtaket fattes.

Eksamen og vitnemål

I henhold til fagskoleloven § 5 skal tilbyder sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en faglig betryggende måte. Lovbestemmelsen skal sikre studentenes rett til en rettferdig vurdering.

Eksamensreglementet må inneholde informasjon om hvilke eksamens- og vurderingsformer skolen benytter, og hvordan kunnskapene og ferdighetene vurderes (karakter eller bestått/ikke bestått). I henhold til § 4 i *forskrift om fagskoleutdanning* skal dere benytte en karakterskala fra A-E for bestått, og F for ikke bestått.

Reglementet bør videre beskrive vilkårene for å gå opp til avsluttende eksamen. Dersom vilkårene for å ta avsluttende eksamen kun er beskrevet i planen for utdanningstilbudet, må det henvises til denne i reglementet. Dersom tilstedeværelse i undervisningen er ett av vilkårene, må det fremgå hvor stort fravær som kan tolereres. Det må også fremgå hvordan og når studentene varsles om at de står i fare for ikke å få ta eksamen, samt hva de kan gjøre for å kompensere for den mistede undervisningen.

Enhver vurdering som har betydning for fremdrift i utdanningen eller retten til å ta avsluttende eksamen er i prinsippet en avsluttende vurdering jf. fagskoleloven § 7 andre ledd, og skal omfattes av eksamensreglementet. Av dette følger at studentene har klagerett på slike vurderinger.

Studenten har rett til begrunnelse for, og rett til å klage på, karakterer på skriftlige eksamener og arbeid. Det må fremgå av reglementet hvordan studenten skal gå frem for å få begrunnelse for og klage på karakteren. Ved muntlig eksamen må studenten be om begrunnelse umiddelbart. Det er ikke vanlig at studenten kan klage på vurderingen av muntlige og praktiske eksamener. Studenten kan imidlertid klage på formelle feil ved slike eksamener.

Når en student klager på karakterfastsetting skal nye sensorer foreta en ny vurdering av oppgaven. Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Studenten kan ikke klage på karakterfastsetting ved ny sensurering.

Hvis studenten ikke har bestått eksamen, skal han/hun gis anledning til nytt forsøk. Det bør angis hvor mange forsøk studenten har på å gå opp til samme eksamen.

Reglementet må ha en bestemmelse om formelle feil ved eksamen. Formelle feil kan være feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller ved gjennomføring av sensuren. Det må fremgå når klager på formelle feil ved eksamen må fremsettes og hvordan de behandles. Det bør videre fremgå hvilke konsekvenser medhold i klage på formelle feil får. I de tilfeller feilen antas å ha hatt betydning for flere studenters prestasjon, kan klageinstansen vedta at det skal foretas ny sensurering eller ny eksamen for samtlige studenter.

Tilbyder har i henhold til fagskoleloven plikt til å tilrettelegge studiesituasjonen for studenter med særskilte behov. Dere bør derfor ha bestemmelser om særskilt tilrettelegging av eksamen for studenter som har behov for dette. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles. Det må fremgå av reglementet hvordan studentene skal gå frem for å søke om særskilt tilrettelegging av eksamen, hva slags dokumentasjon de må fremvise, når de må søke om tilretteleggingen, og hvem som fatter vedtak. Vedtak om slik tilrettelegging er enkeltvedtak, og studentene har klagerett på vedtaket.

Reglementet bør også gi informasjon om hvordan en student skal forholde seg ved sykdom o.l. på eksamensdagen. Det må fremgå hva som anses som gyldig fravær fra eksamen, hva slags dokumentasjon som kreves samt når studenten må legge frem dokumentasjonen. Dere kan ikke kreve at studenten legger frem dokumentasjon på sykdom i forkant av eksamen.

Studentene har krav på å få dokumentert fullført utdanning gjennom vitnemål.

Vitnemålet skal dokumentere:

- utdanningens innhold med eventuell praksis
- kvalifikasjonene som oppnås
- karaktersystemet som benyttes
- antall fagskolepoeng

Studenter som ikke har avsluttet utdanningen, bør på anmodning gis karakterutskrift for de eksamener eller prøver som han eller hun har bestått.

Klagebehandling

Avgjørelser om opptak, vurdering og disiplinærsanksjoner skal behandles etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel II -VI(fagskoleloven § 7). Også andre enkeltvedtak som for eksempel avslag på søknad om fritak eller særskilt tilrettelegging av eksamen skal omfattes av klagereglementet.

Reglementet må som minimum omfatte

- hva studenten har adgang til å klage på
- hvordan en klage skal fremmes
- hvordan en klage behandles
- tidsfrister
- hvem som behandler klagen

I henhold til forvaltningsloven skal det alltid gis begrunnelse for avslag og andre typer vedtak som er uheldige for søker/student. Begrunnelsen skal gis samtidig med at vedtaket fattes. I de tilfeller begrunnelse ikke gis når vedtaket fattes, for eksempel ved karakterfastsetting, kan studenten fremsette krav om begrunnelse så lenge klagefristen gjelder (tre uker).

Studentene skal ha en klagefrist på minst tre uker fra han/hun er gjort kjent med vedtaket. I de tilfeller studenten ber om begrunnelse for vedtaket begynner klagefristen å løpe på nytt fra begrunnelsen er gitt.

Klager behandles av tilbyders styre, eller en særskilt klagenemnd oppnevnt av styret. Unntaket er klage på karakterfastsetting, som avgjøres av nye sensorer. Styret er ansvarlig for å fastsette sammensetningen og kompetansen til klagenemnden. Klagenemnden skal ha minst tre medlemmer. Nemnden må ha en instruks.

Klage på vedtak stiles til den instansen som har truffet vedtaket. Dette er bakgrunnen for at det må fremgå av reglementet hvem som fatter de ulike vedtakene i første instans. Førsteinstansen kan oppheve eller endre vedtaket til gunst for klager.

Hvis klagen fra studenten ikke tas til følge av den som har truffet vedtaket, skal saken behandles og avgjøres av klageinstansen. Klagen skal automatisk sendes videre til klageinstansen dersom klageren ikke får medhold av den som har fattet vedtaket. Klageinstansen er alltid en annen instans enn den som har truffet vedtaket. Klageinstansen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Vedtaket er endelig. I en klagesak skal det alltid gis begrunnelse for vedtaket, jf. forvaltningsloven § 24 andre ledd.

Disiplinære sanksjoner

Lov om fagskoleutdanning § 6 fastslår at disiplinærsanksjoner skal være saklig begrunnet. Tilbydere som ønsker mulighet for bruk av disiplinære sanksjoner, må ha bestemmelser i reglementet som sikrer at studentene blir rett behandlet.

Det må fremgå av reglementet hvem som fatter vedtak om bortvisning eller lignende, og på hvilket grunnlag. Studenten har rett til å forklare seg før vedtaket fattes, og skal få begrunnelse for den disiplinære sanksjonen når vedtaket fattes. Det må fremgå av reglementet hvem som er klageinstans, og hvilken rett til støtte og hjelp studenten har under en klagesak.

Annullering eller bortvisning fra eksamen ved fusk, eller forsøk på fusk, regnes også som en disiplinærsanksjon. Studentene har derfor rett til å klage.

Fagskoleloven benytter begrepene «bortvisning», «utvisning» og «utestenging», uten at det er gitt noen definisjon av begrepene. Dersom dere benytter alle begrepene, og det er en reel forskjell på dem, må dere definere begrepene i reglementet. Det må fremgå hvor lenge en bortvisning, utvisning eller utestengning varer. Det må videre klargjøres hvilke regelbrudd som fører til de ulike disiplinære sanksjonene.

Fritak for deler av utdanningen

I henhold til Kunnskapsdepartementets *forskrift om fagskoleutdanning* vedtatt 1. august 2013, må alle tilbydere ha regler om innpassing og fritak i reglementet.

Innpassing åpner for studentmobilitet mellom fagskolene. For eksempel kan studenter som har avbrutt en utdanning eller som ønsker å bytte studiested få godkjent (deler av) tidligere utdanning. Utdanningen må oppfylle de faglige krav for emnet eller emnene det søkes om innpassing for. Med emne menes minste resultatbærende enhet som gir uttelling i form av fagskolepoeng, som det gis karakter for og som studenten må bestå for å få vitnemål.

Fritak gjelder godkjenning av andre typer utdanning eller realkompetanse som del av fagskoleutdanning (fritak). Annen relevant kompetanse er for eksempel utenlandsk utdanning, folkehøyskole, voksenopplæring eller høyere utdanning på samme eller beslektet fagområde. Fritak kan også gis på grunnlag av realkompetanse.

I reglementet må det komme frem på hvilket grunnlag innpassing og fritak kan gis. Reglementet må også beskrive krav til dokumentasjon, og eventuelt frist for å søke om innpassing og fritak. Videre må det komme frem hvordan vurderingen av studentens søknad om innpassing eller fritak gjøres og hvem som fatter vedtak om innpassing eller fritak. Utgangspunktet for vurderinger om innpassing og fritak skal være læringsutbyttebeskrivelsene for den utdanningen eller det aktuelle emnet studenten har fullført, samt fagskolepoeng eller andre vurderinger av omfang, nivå og arbeidsbelastning.

Vedtaket om innpassing og fritak er enkeltvedtak. Studentens klagemulighet må derfor fremgå.

Det er ikke anledning til å ta opp fagskolestudenter som privatister.